van deze twee een eigen roeping toe bij de wetenschappelijke opleiding.

De vormelijke wijsbegeerte, dat is de redeneerkunde, de oordeelkunde, de spreekkunde en zooveel meer, hadden de strekking, om inzicht te verschaffen in hetgeen we met ons eigen *verstand* deden.

Ons menschelijk verstand is een uiterst ingewikkeld werktuig, dat God de Heere in ons menschelijk wezen heeft ingezet, en dat de eigenschap bezit, om of juist of onjuist te werken.

Gebruikt men zijn verstand nu eenvoudig, zonder vooraf onderzocht te hebben, hoe dit menschelijk denken in elkaar zit, met wat krachten, en naar wat wetten het werkt, dan staat men bloot aan het gevaar, om het op een verkeerde wijze te gebruiken.

Vandaar in allerlei gesprekken, en in allerlei stukken, die onbekookte, misgaande en geen steek houdende redeneeringen, die zoo nameloos veel verwarring stichten, en de geesten op een dwaalspoor leiden.

Het is daarom noodig, dat wie als »wetenschappelijk opgeleide" mee zal tellen, zelf een onderzoek naar dat wondere *verstand* van den mensch hebbe ingesteld, ten einde alzoo in staat te zijn, om het richtig gebruik er van te onderscheiden van het onrichtig gebruik, zoo bij zich zelven als bij anderen.

Onze oude Gereformeerde theologen waren hierin kostelijk onderleid; en men behoeft dan ook slechts eenig beduidend werk uit den ouden tijd op te slaan, om terstond te ontwaren, hoe ordelijk zij de zaak voorstellen, hoe juist ze onderscheiden, en met welk een scherpzinnigheid ze elk stuk weten te ontleden.

Daardoor waren ze dan ook in staat hun tegenstanders met vrucht te woord te staan. Van die in het rond loopende debatten zonder uitkomst, gelijk men die thans gedurig beleeft, is bij hen geen spoor.

Met juist en helder inzicht weten ze op elk punt juist datgene te onderscheiden, waarop gemikt moet worden; ze mikken er op met scherpen blik; en al kunnen ze hun tegenstanders niet overtuigen, toch trekken ze zich nooit uit den strijd terug, zonder dat duidelijk blijkt, hoe het geschil ligt, en waarom men niet tot overeenstemmende beslissing kon komen.

Ze redeneerden niet, zooals thans zoo velen, in het honderd, maar geregeld, ordelijk en naar vaste wet.

De Roomsche theologen, die nog steeds deze goede gewoonte bijhielden, danken dan ook met name aan deze *vormelijke* opleiding de kracht van hun betoogen.

Ze weten, dat er ook op verstandelijk gebied slag wordt geleverd, en dat de eerste de beste, die naar een degen grijpt, en nu van zich afslaat, het *moet* afleggen tegenover een tegenstander, die in de kunst om het wapen te hanteeren, behoorlijk onderleid is.

Onder ons daarentegen is deze *vormelijke* opleiding maar al te zeer in onbruik gekomen, schier aan alle universiteiten en scholen.

Want wel werd en wordt er nog altoos logica onderwezen; maar dit onderwijs was van zoo zwak beensgestel en derwijs onbeduidend, dat de meeste hoogleeraren, om het droge college toch eenigszins genietbaar te maken, men denke slechts aan Opzoomer, eenvoudig heel andere onderwerpen onder dezen titel behandelden.

Voor ditmaal nu blijven we bij deze *vormelijke* opleiding staan. Op de *zakelijke* philosophie komen we een volgend maal.

Voorshands is het ons genoeg, zoo maar helder wordt ingezien, dat het in den strijd der geesten op het wapen van ons *denken* aankomt, en dat hieruit de noodzakelijkheid voortvloeit, om het zoo saamgestelde werktuig van ons verstand te onderzoeken, de krachten, uitgangspunten en wetten van ons menschelijk denken na te sporen; en zoo in staat te worden gesteld, om bij zijn optreden in den geestelijken arbeid met heldere bewustheid, en met kennis van zaken te werk te gaan.

Schotsman.

Met opzet zwegen we een vorig maal van het *mengelwerk* in het Handboekje van Le Cointre, Er kwam namelijk in dit *mengelwerk* een stukje over Nicolaas Schotsman voor, en waar die kloeke naam genoemd wordt, betaamt het ons steeds met eerbied de gedachtenis van dezen rechtvaardige onder 's Heeren volk te vernieuwen.

Geheel afgescheiden van het *Handboekje* moesten we daarom op dat mengelwerk terugkomen.

Dr. Honig (die het zich zal moeten getroosten, dat *de Roeper* N°. 3, p. 3, kol. 3, hem zijn doctorstitel afsnijdt) Dr. Honig van Oudshoorn vond in een door een tijdgenoot gesteld bericht van Schotsman deze korte, zaakrijke biographie:

»Nicolaas Schotsman werd op den eersten November des jaars 1754 te Purmerend geboren. Na eene burgerlijke opvoeding en behoorlijk onderwezen te zijn, werd hij door zijne ouders, eerst tot Doctor en Apothecar opgeleid, waaraan hij zekerlijk zijnen verderen leeftijd zou besteed hebben, ware het niet geweest, dat hij op aanrading van sommigen zijner goede vrienden besloten had, zich aan den Godgeleerden stand toe te wijden Hij begaf zich dan, reeds gehuwd, en den ouderdom van bijkans 25 jaren bereikt hebbende, naar Leydens Hoogeschool, genoot er het onderwijs der beroemdste hoogleeraren, en werd in het jaar 1787 tot predikant bevorderd.

Terstond daarop ontving hij zijne eerste beroeping naar het dorp *Spanbroek* en *Opmeer* in Noordholland, alwaar hij niet lang vertoefde, wordende van daar beroepen naar het schoone dorp *Oudshoorn* aan den Rhijn, alwaar hij, nog student zijnde, dikwijls gewenscht had het Evangelium te mogen verkondigen.

Doch schoonere gelegenheden deden zich kort na zijn komst aldaar, voor zijn oog op. Met vernieuwden aandrang werd hij eerst naar de stad *Schoonhoven*, en drie jaren daarna naar *Leyden* beroepen, namelijk in den jare 1793. Doch het onweder dat twee jaren daarna op ons lieve Vaderland losbarstte, en zich toen reeds begon te vertoonen, had voor Schotsman, als zijnde den Huize van Oranje zeer toegedaan, de allernadeeligste gevolgen: immers hij werd in 1796 door het toenmalig Bestuur van zijn predikambt verlaten. In 1797 begaf hij zich eerst naar *Molenaarsgraaf*, daarna naar *Sloten* in Friesland, op welke beide plaatsen hij korten tijd vertoefde, als wordende in het jaar 1798 naar *Sneek* beroepen, in welke stad hij het Evangelium onder eene hem zeer liefhebbende Gemeente, tot den jare 1801 heeft verkondigd, wanneer hij zich op last der toenmalige Regering van *Leyden*, alsook uit hoofde van de algemeene amnestie, weder naar zijne geliefkoosde stad begaf, en het predikambt opnieuw aanvaardde.

Met voorbeeldeloozen ijver verkondigde hij het Evangelium alhier, gedurende nog bijkans 20 jaren, namelijk tot in het begin dezes jaars 1822, toen hij op den 10 Januari des avonds op het onverwachtst door eene stikzinking werd aangetast (een toeval, hetwelk hem nog eens, nu 2 jaren geleden, was overkomen) waaraan hij, niettegenstaande alle de daartoe aangebrachte hulpmiddelen, nog dien zelfden avond, in het midden zijner betrekkingen en vrienden, en tot groote droefheid der Gemeente van Leyden, in het 67ste jaar zijns ouderdoms, overleed, eene bedroefde Weduwe en geliefden Zoon nalatende.

Om voorts nog iets van de persoonlijke hoedanigheden van den overledene hierbij te voegen, zoo zij aangemerkt, dat hij een doorkundig Godgeleerde was, en buitengemeen ervaren in de grondtalen des Ouden en Nieuwen Verbonds, alsmede in verschillende vakken van Oude en Nieuwe Literatuur: zijne wijze van behandelen en zijne voordracht behield hij, zooals hij die gewoon was, van zijne jeugd af aan, niet gewoon zijnde om met den tijd, zooals men zegt, mede te loopen: waarvan zijne Leerredenen, welke op verschillende tijden en gelegenheden zijn uitgegeven, alsmede zijne Voorredenen voor sommige Werkjes, ten bewijze mogen verstrekken. Voorts was hij in zijn omgang zeer minzaam, zelfs met den geringste, en tot ieders hulp bereid, vol van reine godsvrucht, standvastig van karakter, een ronde Hollander, met vurige liefde voor Vorst en Vaderland bezield; altijd vroolijk van gemoed, als zijnde hetzelve nooit door eenige onrechtvaardigheid beneveld, maar gaarne vergevende en nimmer haatdragende. — Het kon dus niet anders, of hij was overal bij die Gemeenten, waar hij het Evangelium verkondigde, hartelijk geliefd, en de rouw over zijn zoo plotselingen dood was ook algemeen.

Zijne asch ruste in vrede, en zijne nagedachtenis blijve altijd bij zijne Vrienden in zegening.«

Belangrijk voor onze lezers is ook de volledige lijst van zijn geschriften, die Dr. Honig in dezer voege samenstelde:

I. Herinnering aan de voornaamste lotgevallen van kerk en vaderland, geduurende de Agttiende Eeuw, bij derzelver uitgang, in een Dank- en Bid-uur, en de Nieuwe Eeuw geopend met eene Leerrede over onzen thans bedenkelijken toestand; uitgegeven volgens kerkenorde; te Sneek, bij C. van Gorcum, 1801. [IV + 56 blz.]

II. Leerredenen over Joh. XXI: 15 en Gen. XXXII: 9 en 10. Uitgespr. bij deszelfs Intreede, op den 2 Sept. 1798, en afscheid, op den 12 Julij 1801 als pred. der Geref. Gemeente van Sneek. Sneek, 1801.

III. Vernieuwing der verbintenis eenes Leeraars aan zijne Gemeente, of Kerkrede naar Thess. III: 9—15. Uitgespr. bij gelegenheid van deszelfs wederkomst te Leiden, en ter hervatting van zijn dienstwerk als predikant in de Geref. Gemeente aldaar. Leiden, 1801.

IV. Aanspraak aan de Gemeente bij de eerste openbare godsdienstoefening, na de verschrikkelijke gebeurtenis van den twaalfden van Louwmaand 1807, in eenen plechtigen Dank- en Bidstond, op den daaraanvolgenden Zondag den achttienden dier maand, in de Vrouwekerk, des namiddags ten half drie ure, gedaan door Nicolaas Schotsman. Leiden, bij A. en J. Honkoop, 1807.

V. Godsdienstige Herinnering aan Leidens Ramp, in drie Leerredenen ter voorbereiding, ter viering en ter nabetrachting van den onlangs aldaar gehouden Dank- en Bededag. Leiden, bij J. van Thoir, 1808 (VI + 71 pag.; verrijkt met een vers van L. Schijvliet, litt. hum. stud).

VI. De Godvruchtige Veldheer, geschetst in een Leerrede over 2 Chron. XVII: 16*a*. Uitgesproken voor [en opgedragen aan] zijne Doorluchtige Hoogheid Willem Frederik Carel, Prince van Oranje-Nassauw, enz. enz. enz. Te Leiden, bij J. van Thoir, 1814 (XII + 24 bldz.)

VII. Kunstgrepen, waarvan het hedendaagsch ongeloof zich bedient om de godsdienst door den bijbel, en den bijbel door de godsdienst te bestrijden, uit 't Hgd. Leid. 1816. Reeds stuksgewijze voorkomende in de Nederl. Bibliotheek van 1785.

VIII. Eerezuil, ter gedachtenis van de voor tweehonderd jaren te Dordrecht gehoudene nationale synode, opgeregt door N. S. Te Leiden bij J. van Thoir, 1819 (VIII + 96 bladz.) 2e druk, eveneens in 1819. (XXIV + VIII + 96 bladz.)

Hij bezorgde de uitgave van en leidde bij het publiek in:

I. Academische Redevoering over de nationale synode van Dordrecht, uitgesproken te Heidelberg, den 1sten Februari 1619, door den Hoogeerwaardigen Hooggeleerden Heere David Pareus, ... Uit het Latijn vertaald door A. O. Z. Uitgegeven met eene Voor- en Narede door N. S. Te Leiden, bij de Wed. D. du Saar, 1819. (16 + 66 bl.).

II. Het godsdienstig Genève, in Maart 1819. Door A. Bost, leeraar van het heilig Evangelie; met eene voorrede van N. S. Uit het Fransch vertaald. Te Leiden, bij de Wed. D. du Saar, 1821 (XXIV + 110 pag.).

III. De afval der Chr. Kerk in onze dagen. Gedenkschrift van Ananias Asher; met eene voorrede door N. S. Uit het Fransch vertaald. Te Leiden, bij de Wed. D. Du Saar, 1822 (32 + 75 pag.).

Na zijn dood verscheen:

IV. Stukken, betrekkelijk de afzetting van den leeraar *Malan* van zijn ambt als regent der vijfde klasse van het collegie der stad Genève. Uit het Fransch vertaald en vermeerderd met eene Voorrede en Levensberigt van Nicolaas Schotsman, in leven Predikant te Leyden. Door S. Te Leyden bij de Wed. D. du Saar, 1822 (× 12 + 137 blz.)

»Met alle deze geschriften, zoo gaat Dr. Honig, na het mededeelen van deze lijst voort, beoogde hij hetzelfde doel en wel de Nederlandsche »Calvinisten« (eene benaming met blijkbare voorliefde door hem gebezigd) te waarschuwen tegen het Deïsme, Rationalisme en Supranaturalisme, die van katheder en kansel den volke luide werden aangeprezen. Met steeds meer moed en op telkens krachtiger toon getuigt hij tegen de Neologie, die de kerken met algemeenen ondergang bedreigde. Zijn arbeid bleef niet ongezegend. Hij wist liefde te wekken voor de Geref. leer en den Réveil te Genève, de hulp van een held als Bilderdijk te verwerven en een clubje studenten, waaronder T. de Haan (een der oudste Docenten van onze Theologische School) rondom zich te vereenigen.

Geen wonder, dat hij zich de verontwaardiging der liberalen op den hals haalde. Scherp maar juist zegt hij ergens dat deze ijveraars voor verdraagzaamheid tegen de zuivere leer en tegen hare verdedigers zich al zeer onverdraagzaam betoonden. Vooral zijn »Eerezuil« deed een storm van boosheid tegen hem losbarsten, ofschoon zij niets anders bevatte dan eene weerlegging van de gewone grieven tegen de Dordsche Synode en eene aansporing tot waakzaamheid."

Laat ons volk zijn trouwste getuigen toch nimmer vergeten, en immers met Bilderdijk stond destijds Schotsman bijna alleen.

Zondagsbezorging.

Door de verhuizing naar een andere drukkerij is het de laatste malen voorgekomen, dat enkele exemplaren van ons blad Zaterdag niet aan hun adres kwamen.

In den regel gaat ons blad Vrijdagmiddag ter perse, en komt dus óf Vrijdag óf uiterlijk Zaterdag aan zijn adres.

Van Zondagsche bezorging is alzoo voor ons blad geen sprake.

Mocht het echter buiten ons weten gebeuren, dat in eenig afgelegen dorp, of door verzuim, de bezorging op Zondag geschiedde, dan zal men ons verplichten, met ons hiervan kennis te geven.

Recensie.

Uit Leiden werden ons twee gelukkige uitgaven gezonden, de ééne van den heer Donner, de ander van den heer Daamen, die zich pas daar vestigde.

De heer Daamen lei ter perse een Hollandsche vertaling van Deedes' *Lessen over het leven van den Heere Jezus*, voor de Zondagsschool; en de heer Donner *de Psalmen* in practische Schriftverklaring uitgelegd door zijn geachten vader den heer J. H. Donner.

Beide werken hebben onze sympathie.

Deedes' handboek voor de Zondagsschool is paedagogisch-practisch ingericht. Het houdt zich streng en eerlijk aan het Woord. Het is niet overstichtelijk maar zakelijk. En de *maiden*-uitgave van Daamen doet nu reeds zijn naam eere aan.

Wie voor de Zondagsschool deze lessen niet even terloops inziet, maar kalm en rustig bestudeert, zal de kinderen verder brengen. Mits men nu maar niet meene, dat deze lessen zóó letterlijk moeten worden overgenomen, maar wel vatte dat ze bestemd zijn om goede methode te leveren, opdat men naar die juiste methode voorts zelfstandig te werk ga.

Donners *Psalmen* staan natuurlijk hooger, omdat het doel der uitgave hooger reikt.

Ze geven juist wat zulk een uitgave *moet* geven, korte, zaakrijke, heldere uitlegging, toepassing op de algemeene verhoudingen van het leven der geloovigen, en indruppeling van het geestelijk aroma in de ziel.

Donner gaat niet te diep, maar blijft toch allesbehalve in de oppervlakte. Hij heeft blijkbaar die psalmen meê doorleefd, en spreekt er daarom zoo gezond over, in zoo heldere taal.

Als hij dichter ware, zou hij ons een heel andere berijming dan Ten Kate hebben geleverd; niet een moderniseering, maar een aeterniseering, een vereeuwiging van ons zielsleven in de heiligheden onzes Gods.

Nu hij geen dichter, maar staatsman werd, verheugt het ons, dat in den staatsman toch de theoloog niet is ondergegaan, en dat hij nog in grijzen ouderdom groen en frisch bleef, om ons zoo schoone vrucht van zijn studie te bieden.

PASTORIE
te Boornbergum en Kortehemme.

Ingekomen bij de Redactie van de *Heraut*, van A. B. te A. *f* 2.50.

Ingekomen bij Ds. Oegema van V. M. te A. *f* 10.

Voor Kootwijk's Scholen.

Ingekomen bij Ds. H. W. van Loon: Uit het busje van X. *f* 5.—; door b.b. diakenen te A. *f* 2.—; door Jb. v. O. *f* 1.—; van Mej. J. te *L.* *f* 1.50; door Ds. B. van Schelven *f* 10.—; uit het busje van Mej. Harlaar te A. *f* 2.46; door h.h. collectanten te A. *f* 1.—; door br. H. L. Bekking *f* 2.50; van het huisgezin W. M. *f* 1.—; door br. J. H. Beijer *f* 5.—; van Mej. H. V. *f* 2.50; van Mej. W. V. *f* 0.50; van br. N. *f* 2.50 en van eene overledene *f* 10.—.

Ingekomen bij Dr. A. Kuyper: Door Ds. Lion Cachet te Rotterdam *f* 2.50.

Officieele Berichten.

Met verkorting uit het Kerkblad van 26 Januari.

Acta van de Classis Franeker.

Ds. Ten Hoor is naar toerbeurt Praeses en benoemt, met goedvinden der vergadering, Ds. Van Goor tot Assessor en Ds. Van Lingen tot Scriba.

Ds. Ten Hoor doet, mede namens Ds. Van Goor, verslag van de kerkvisitatie.

Op de vraag van Sexbierum, om advies in zake het doopen van drie kinderen, buiten huwelijk geboren, waarvan de grootouders den H. Doop hebben verzocht — wordt geantwoord, dat zij moeten gedoopt worden, maar dat waarborg dient gezocht, dat de grootouders hunne beloften zullen kunnen nakomen, en wel door de moeders te laten beloven, dat bij sterfgeval der grootouders door den kerkeraad andere doopgetuigen zullen aangewezen worden.

Voorts doet de kerk van Franeker naar hare opdracht, officieele mededeeling, dat te Tzum de Geref. kerk tot openbaring is gekomen. In eene vergadering van 24 broeders en zusters, waarbij Ds. Ten Hoor tegenwoordig was, werden gekozen voorloopig 1 ouderling en 1 diaken. Ook is men reeds bezig tot het bouwen van een kerkgebouw.

De Praeses sluit na behandeling van verschillende onderwerpen de vergadering met dankzegging.

Vergadering der Classis Bolsward, gehouden te Bolsward 10 Jan. 1894.

Naar toerbeurt is Ds. R. J. v. d. Veen Praeses, Ds. A. Andree Scriba en wordt Ds. S. Bosma tot Assessor benoemd.

Ds. v. d. Veen brengt als Scriba van de kerkvisitatoren verslag uit omtrent 8 kerken door hem bezocht. Uit het rapport blijkt, dat de toestand over het algemeen bevredigende is.

Ds. Miedema brengt verslag uit aangaande Pingjum, alwaar de Geref. kerk tot openbaring gekomen is. Twee ouderlingen en één diaken worden gekozen.

De vereeniging van de kerken A en B te Bolsward komt ter sprake. Uit de bespreking wordt met blijdschap vernomen, dat er eene kentering ten goede wordt waargenomen.

De volgende vergadering zal te Wommels worden gehouden; als roepende kerk wordt Oosterend aangewezen.

De vergadering wordt door den Scriba met dankzegging gesloten.

Vergadering der Classis Arnhem op 10 Januari 1894.

Ds. Koster naar toerbeurt Praeses, opent de vergadering door het lezen van Ps. 122, laat zingen Ps. 89 : 4 en gaat voor in gebed. Dr. Wagenaar als Assessor en van den Brink wordt verzocht als Scriba plaats te nemen. De credentiebrieven zijn in orde bevonden. Op verzoek worden een paar Diakenen toegelaten, omdat in hunne kerk Ouderlingen ontbreken.

Een schrijven van eenige broeders uit Schaarsbergen wordt gelezen, waarin zij verzoeken om de grenzen van de kerk Arnhem uit te breiden over Schaarsbergen. Redenen hiervoor: voor 1869 was het nooit eene zelfstandige kerk; en de vroegere Chr. Geref. kerk heeft steeds Schaarsbergen omvat. Wordt met algemeene stemmen goedgekeurd.

Omtrent eene vraag van kerk B te Arnhem, of een lid stemrecht heeft in de kerk, eer de Burg. Wet hem mondig verklaart, doet de Classis geen uitspraak.

Over het al- of niet hulpbehoevend zijn van kerken wordt gesproken. Eéne kerk wordt hulp toegezegd, eene andere zal vóór de volgende Classis verg. de aanvrage schriftelijk formuleeren. Eindelijk spreekt de Voorz. een zegenend woord van afscheid tot Ds. Raman, die, na 3 jarige werkzaamheid in deze Classis, voortaan in een ander deel van 's Heeren wijngaard zal arbeiden. De aanwezigen betuigen door eenen hartelijken handdruk hiermede hunne instemming. Door Dr. Wagenaar wordt op verzoek van den Praeses dankzeggend de verg. gesloten.

Vergadering van de Classis Rotterdam, gehouden 16 Januari 1894 te Rotterdam.

Het moderamen is aamengesteld als volgt: Ds. Goslinga, naar toerbeurt, Praeses, Ds. Goris, Assessor, Ds. Gunst, Scriba, Ds. Biesterveld, 2e Scriba.

Enkele kerken ontvangen advies in onderscheiden zaken. De kerkeraden van Rotterdam rapporteeren bij monde van Oud. v. d. Graaf over eene hun opgedragen arbeid betreffende geschillen in eene naburige kerk. Na ernstige discussie wordt besloten tot losmaking van den Predikant van zijne kerk: tot 1 Mei zal het volle traktement worden uitbetaald; na dien tijd zal door toelage van de kerk zelve, van de Classe, en (indien op aanvrage dit wordt toegestaan) van de Provinciale synodale in zijn nooddruft worden voorzien gedurende drie jaren.

Op de vraag van de kerk van Capelle, of het uitspreken van den zegen onder de bedeeling van het N. T. geëijk te stellen is, met den zegen van den Hoogepriester van het O. T. kan de Classis niet ingaan.

Als roepende kerk wordt aangewezen Rotterdam B.

De Praeses sluit de vergadering; Ds. Wolf gaat voor in dankzegging.

AAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND.

Waarde Broeders!

Nu op vele plaatsen de kerken der Gereformeerden tot ineensmelting overgaan, moet ook gezorgd worden voor eene behoorlijke regeling van 't geen aan beide kerken en aan de *Kerkelijke Kas* behoort.

De ondergeteekenden veroorloven zich den raad aan belanghebbenden te geven, *geen officieele stap tot ineensmelting te doen, althans geen enkele daad daartoe te verrichten die naar buiten werkt*, alvorens over de *goederen*-quaestie advies bij een der ondergeteekenden te hebben ingewonnen.

Zij die reeds stappen tot ineensmelting gedaan hebben alvorens dat advies in te winnen, kunnen, zoo zij in moeilijkheden zijn, zich alsnog tot een der ondergeteekenden wenden.

Zoover de moeilijkheden echter betrekking hebben *op de goederen*, is 't het eenvoudigst een mondeling onderhoud te verzoeken aan den heer *de Savornin Lohman, (Amsterdam P. C. Hooftstraat* 148) die, mits vooraf gewaarschuwd, zich bereid verklaart belanghebbenden te woord te staan.

Gewone berichten van kerkeraden en moderamina van Classes moeten *uitsluitend* aan den *Secretaris* gericht worden.

Deputaten voor de Correspondentie met de Hooge Regering:

A. F. de Savornin Lohman.
J. H. Donner.
M. Noordtzij, *Secretaris.*

Kampen, 22 Jan. '94.

Buitenland.

Duitschland. Nog iets over de gedaanteverwisseling der Reformirte Kirchenzeitung.

Wij weten thans iets meer omtrent de gedaanteverwisseling van de »Reformirte Kirchenzeitung«. Pastor Calaminus van Elberfeld zal niet meer redacteur zijn; in zijne plaats treedt Professor Lic. Karl Müller op. Het blad wordt aanmerkelijk vergroot en zal orgaan zijn van den Gereformeerden Bond voor Duitschland. In het prospectus van het vergroote blad leest men: »Het fundament van de belijdenis der Gereformeerde Kerk, d. i. de Heilige Schriften des Ouden en Nieuwen Testaments naar aanleiding van den Heidelbergschen Catechismus, zal volgens de historische overleveringen der Duitsche Gereformeerde kerk, gelijk tot hiertoe zoo ook voor het vervolg de positieve belijdenisstand der »*Gereformeerde Kerkelijke Courant*" vormen. Daarbij zullen alle dogmatische haarkloverijen in bijzondere punten en alle ruwheden tegen andere kerkelijke richtingen vermeden worden. Met de laatste zoekt de Gereformeerde kerk in vrede samen te werken, voor zoover de waarheid niet daaronder lijdt, want zij houdt het mede voor haren plicht, haar streven op de opbouwing van de kerk van Christus en op het heil der zielen te richten. Als kerkelijk verbindingsmiddel zal de »Gereformeerde kerkelijke courant" in oorspronkelijke artikelen leiding voor alle terreinen van het Christelijk weten en voor alle kerkelijk belang geven. Niet slechts de bijzondere Gereformeerde punten, maar *alle* kerkelijke vraagstukken zullen in dit blad behandeld worden, om het daardoor voor de lezers tot een kerkelijk orgaan te maken, waaraan zij genoeg hebben.

Om op kerkelijk gebied kennis te verspreiden, zal het blad volledige kerkelijke berichten uit elk deel van de Duitsche kerken zoowel als van het buitenland, uit de Roomsche kerk, uit de uit- en inwendige zending en ook van de ontwikkeling der maatschappelijke verhoudingen, voor zoover deze werkelijk-kerkelijke en Christelijke belangen raken, brengen."

Het blad wil tegelijk het bewijs leveren, »dat de Gereformeerde kerk niet daarvan uitgaat, om door eenzijdig den nadruk te leggen op hare eigenaardigheden, vreedzame ordeningen te verstoren en op te lossen." De geheele onderneming wil als eene versterking van de belijdenis in den boezem der Gereformeerde kerk in Duitschland beschouwd worden.

Wanneer wij dezen prospectus vergelijken met hetgeen Dr Zahn van Stuttgart vóór omtrent 12 jaren over de oorzaken van den teruggang der Gereformeerde kerken in Duitschland schreef, dan is het onderscheid in het oog loopend. Toen stak een storm van verontwaardiging tegen Dr. Zahn op, omdat hij den vinger gelegd had op de eigenlijke oorzaak van het verdwijnen der Gereformeerde kerken in Duitschland, n.l. de verloochening van het *cor ecclesiae*, de leer van Gods genadige verkiezing. Nu wordt door de Luthersche organen het verschijnen van de *Reformirte Kirchenzeitung*, in hare nieuwe gedaante met zekere ingenomenheid begroet.

Tot ons leedwezen hebben wij in het prospectus ook een beslist positie nemen tegen de Ritschliaansche school gemist. Vooral na Harnack's aanval op de twaalf artikelen van de apostolische geloofsbelijdenis was dit overnoodig.

Rusland. Vervolging der Roomsche kerk.

De Roomsche kerk in Lithauen wordt nog zwaarder door de Russische regeering vervolgd dan de Lutherschen in de Oostzee-provincien. Sedert de benoeming van den gouverneur-generaal Orzewski is het optreden tegen de Roomschgezinden zoo bitter geworden, dat het al den schijn heeft als wilde men de Roomsche kerk geheel en al verdrukken. Dit is natuurlijk niet aan Orzewski te wijten maar men zal hem benoemd hebben om een geschikt werktuig te bezitten om het leven aan de Roomsche kerk in dat deel van Rusland onmogelijk te maken. Zonder eenige aanleiding is het den Roomsche geestelijken verboden om aan de kinderen hunner parochianen godsdienstonderwijs te geven. In vele scholen werden de kinderen er toe aangezet om voor de beelden van heiligen der Grieksche kerk te bidden, en de priesters die de kinderen daarvan afmaanden, worden eenvoudig naar een klooster gezonden.

Ook op de instellingen van middelbaar en hooger onderwijs wordt alles in het werk gesteld om de onderwijzers in de godsdienst te bemoeilijken. De pastoors moeten in hunne parochie blijven; zonder van een verlofpas voorzien te zijn, mogen zij die niet verlaten, en om zulk een pas te verkrijgen moeten maanden verloopen. Zoo kwam het voor dat het Roomsche priesters onmogelijk was hunne kranke of stervende familieleden of ouders te bezoeken. Het is gebeurd dat een priester, die zijn krank geworden broeder, die ziek geworden was naar Warschau wilde brengen om hem daar eene operatie te laten ondergaan, een verlofpas vroeg; na langen tijd op antwoord gewacht te hebben, kreeg hij een afwijzend antwoord. Zelfs de geringste afwijking van de meest onbillijke bepalingen wordt met zware geldboeten gestraft, waarvan de meeste honderd roebels bedraagt.

En niettegenstaande dit alles blijft de paus met den Czaar van Rusland op goeden voet. Waarschijnlijk is hier hoogere politiek in het spel, want men hoopt in het Vaticaan nog altijd, dat ook de Grieksche kerk zich eenmaal onder de opperhoogheid van den paus zal stellen. Daarbij komt dat Crispi in Italië weder aan de regeering gekomen is, waardoor de politiek van het drievoudig verbond nieuwe versterking ondervond. Nu staat de paus, omdat het ontstaan van het vereenigde Italiaansche Koninkrijk hem van den kerkelijken staat beroofde, de Italiaansche regeering tegen en geeft daarom zijn zedelijken steun aan Rusland en Frankrijk, die tegen het drievoudig verbond van Duitschland, Oostenrijk en Italië overstaan.

De arme Lithaners worden daarom maar als schapen ter slachting overgegeven.

Wanneer zal er een einde komen aan al de verdrukking in Rusland in naam van den godsdienst aan Joden, Roomschen en Lutherschen aangedaan?

Winckel.

Voor Kinderen.

Door helpen geholpen.

II.

De beproeving.

Zoo bleef dan de moeder over met de drie kinderen, die het huisgezin telde, kort vóór den vader stierf.

Eene weduwe heeft vaak een moeilijk leven, wanneer de man, die voor haar heeft gezorgd, 't niet meer doen kan, zij zelf niets bezit en dat te meer wanneer zij daarbij voor het geheele gezin moet zorgen. Nog erger is het als zij, gelijk de weduwe van Warder zich in een vreemd land bevindt, waar zij vriend noch maag heeft en niemand zich om haar bekommert.

En zoo ging het hier. De weduwe moest al spoedig haar huis verlaten en een kleinere woning betrekken buiten het dorp, waar zij woonde.

De ziekte van den man had veel gekost aan den dokter en de geneesmiddelen en toen dat al betaald was schoot er niets over. Zelfs moesten al dadelijk een paar meubelstukken worden verkocht, daar er anders zelfs geen geld was geweest om brood te koopen.

Doch op den duur, dat begreep de weduwe heel goed, kon dat zoo niet. Er was voor de kinderen heel wat noodig; één ging al op school, en daarbij slijten ook de kleeren, en heeft men vooral 's winters veel voor vuur en licht noodig: Zoo besloot de vrouw dan te zien werk te krijgen. Zij was iemand uit een goeden stand. Ruw werk had zij niet geleerd te doen, maar des te beter naaien, stoppen en andere handwerken. Maar hoe zou zij onder vreemden, menschen wier taal zij niet eens goed sprak, diegenen vinden, welke haar werk wilden geven?

Na lang beraad besloot zij eindelijk eens te gaan tot iemand, dien zij in haar goede dagen steeds beleefd was voorbijgeloopen, namelijk den predikant of liever een der predikanten van het dorp. Wel vreesde zij of 't iets zou baten, want in de kerk kwam zij nooit en zij kende den leeraar niet.

Haar man was, als ik zei, niet iemand geweest die God vreesde, en zijn vrouw kende den Heere evenmin en had geleefd zooals hij, in het vast maar toch zeer bedriegelijk geloof, dat wie goed oppast zeker in den Hemel komt.

Naar de kerk gaan, Gods Woord lezen, bidden hadden man noch vrouw noodig gesacht. Zij waren immers brave menschen, dachten zij, en voerden geen kwaad uit.

De leeraar keek verbaasd op, toen de weduwe voor hem stond. Hij hoorde haar vriendelijk aan, toen zij hem haar bitteren nood klaagde en hem eindelijk haar plan voorstelde en vroeg of hij haar niet een weg kon wijzen om werk te krijgen.

»Dit is een droeve geschiedenis" sprak de dominee eindelijk; »hebt gij er wel eens over nagedacht waartoe u dit alles overkomen zou?"

Verbaasd zag de vrouw hem aan. Zij begreep die vraag niet.

»Ik bedoel," ging de predikant voort, »of ge u zelf wel eens afgevraagd hebt, waartoe uw hoop en uw verwachtingen zijn afgebroken en alles u thans zoo tegenloopt. Ge weet toch dat er niets bij geval geschiedt, en dat het de Heere God is die ons en vreugde en droefheid zendt."

»o Zeker," was 't antwoord.

»Nu dan, ik geloof dat Hij er zijn doel meê heeft u zoo te leiden. Misschien hebt gij Hem vroeger vergeten of gedacht dat ge het wel buiten Hem kondt stellen. Doch nu begint gij te gevoelen, niet waar, hoe onzeker alles hier beneden is, hoe we op niets ons betrouwen kunnen zetten. Mij dunkt, dat leidt er u toe uit te zien naar een vasten grond, naar Een die blijft, die niet wankelt en in allen nood en dood kan helpen."

De weduwe hoorde hem zwijgend aan. Ze had nog zelden zoo hooren spreken en misschien nog nooit bedacht, dat de oorzaak van haar droeven toestand, wel eens die kon zijn, welke de predikant noemde. Zij werd diep geroerd en de tranen kwamen haar in de oogen.

»Misschien", sprak de predikant, »wilt ge wel eens nadenken over hetgeen ik u zei. Intusschen zullen we zien of er iets voor u te doen is. Maar eerst nog een vraag: Er is een gids die in moeilijke dagen beter raad geeft dan de wijste mensch. Die gids is Gods Woord, de Bijbel. Leest gij dien?

»Heel zelden," sprak de weduwe; »ik geloof niet dat we er een meer hebben."

»Dan zal ik er u wel een leveren," was het antwoord, »en ik raad u ernstig aan er elken dag ook voor uw kinderen uit te lezen. En nu zullen we verder zien. Ik zal er met mijne vrouw over spreken."

De predikant hield woord en reeds twee dagen later kon hij zijn bezoekster melden, dat de vrouw van den burgemeester werk voor haar had. Of de weduwe ook blijde was. Zij spoedde zich er heen en toen zij met een geheele bestelling naaiwerk huiswaarts keerde, was er, voor 't eerst in vele dagen, weer eenige blijdschap in haar hart.

TWEE HOORDERS.

In Indië stond eens, tijdens er groote markt werd gehouden, een zendeling in de open lucht te prediken, gelijk daar de gewoonte is.

Onder de hoorders bevonden zich ook twee mannen. De een was een Europeesch koopman, die groote zaken deed; de ander een arme Indiër, die veelal boodschappen voor den koopman verrichtte en van wien deze om zijn eerlijkheid zeer veel hield, zoodat hij zeer vertrouwelijk met hem was.

Nu behaagde het den Heere de beide mannen door het woord der prediking in de ziel te grijpen, zoodat zij overtuigd werden van zonden, maar tevens in hun hart het goede woord der genade ontvingen, dat er een rechtvaardiging is om niet, door de verlossing die in Christus Jezus is. Op den weg naar huis konden beiden dan ook niet zwijgen over hetgeen zij gehoord hadden, en spraken er lang nog met elkander over.

Een paar dagen later ontmoetten zij elkander weer. De heer zag er neerslachtig uit, doch de Indiër keek zoo vergenoegd, dat de ander niet laten kon hem te vragen, waarover hij zoo verheugd was.

»Wel," was het antwoord, »over de goede dingen die de zendeling verhaald heeft. Ik zie nu dat er een weg is om gelukkig te worden en geloof dat, al weet ik thans nog weinig, de Heere mij verder zal leiden en onderrichten. Ik heb den zendeling al eens weer bezocht en doe 't spoedig nog eens."

»Ik wou dat ik ook zoo kon spreken," zei de koopman. »Maar hoewel ik 't reisde heb gehoord als gij, is 't bij mij alles duister."

»Mijnheer," zei nu de ander, »ik geloof dat ik weet hoe het komt."

»Zoo, hoe dan?"

»Zult gij niet boos worden als ik het zeg."

»Neen", zei de heer, »dat weet gij wel."

En nu begon de Indiër te vertellen.

(Slot volgt).

HOOGENBIRK.

INGEZONDEN STUKKEN.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie.)

Mijnheer de Redacteur!

Wil mij ten dienste der zending van de vroegere Christ. Ger. Kerk, alsook in mijn eigen belang s. v. p. toestaan, naar aanleiding van uw art. »Onze kerken in Indië" in de Heraut van Zondag 21 Januari 1894, in het volgend nummer van dit blad, iets in het midden te brengen.

Ook mij deed indertijd het stuk van Ds. S. in de *Zuid-Holl. Kerkbode* over de kerken te Batavia en Soerabaia onaangenaam aan. De vraag kwam toen, en komt nog bij mij op: Zou Ds. S. wel goed op de hoogte zijn? En dan meen ik haast met zekerheid te kunnen zeggen: neen! Ik geloof, dat indien Ds. S. meerdere inlichtingen had ingewonnen, Z.Eerw. in zijn »toorn" wel wat gematigder zou zijn geweest, en anders zou hebben geschreven.

Hoe het te Batavia is weet ik niet goed, en kan over die gemeente dan ook geen oordeel vellen; wel durf ik, met de kennis, die ik van Br. Huijsing en andere Br. te Batavia heb, verklaren, dat zoo er fouten zijn begaan in de inrichting der kerk aldaar, die niet zijn voortgevloeid uit zucht om »blank en zwart" te scheiden, dus uit .... rassenhaat (?) doch daarvoor geheel andere redenen bestaan.

Hoe het ook zij, liever bepaal ik mij bij de kerk te Soerabaia, (die ik als zendeling-leeraar der Chr. Ger. Kerk heb mogen vergaderen, en gedurende ruim 6 jaren Febr. 1881—Aug. 1887 heb mogen dienen. Daar ik nog niet heb vernomen, dat sinds dien tijd in de inrichting dier kerk verandering is gekomen, geloof ook ik, dat de voorstelling, die Ds. S. van die kerk heeft, niet met de werkelijkheid overeenkomt.

Als bewijs wil ik, geheel volgens uw begeeren, feiten noemen, die toonen, dat het daar in elk geval tot Aug. 1887 anders was.

De gemeente werd onderscheiden in een Hollandsch en een Maleisch deel. Voor beide afdeelingen werden afzonderlijke godsdienstoefeningen gehouden in de taal van de lieden, voor welke ze bestemd waren; omdat de Javanen geen Hollandsch, en zeer vele Europeanen niet genoegzaam de taal der Javanen verstaan, om de prediking in die taal te kunnen volgen. De leden waren evenwel volkomen vrij, om die godsdienstoefening bij te wonen, waaraan men de voorkeur gaf.

Het Mal. deel der gemeente telde toen 2 Javanen, 2 Amboineezen, en enkele Indo-Europeanen. In de Holl. godsdienstoefening, die der »blanken», kwamen niet alleen deze, doch ook de »zwarte» leden der gemeente, ofschoon de laatsten er meestal niets of maar zeer weinig aan hadden. De godsdienstoefening voor de »zwarten» bestemd, werd ook wel bijgewoond door enkele »blanken», die er voor in de gelegenheid waren, en de prediking konden volgen.

Die twee deelen der gemeente hadden maar één kerkeraad, eerst geheel uit blanken bestaande; later werden er ook Indo-Europeanen in gekozen. De Sacramenten werden altijd bediend in een samenkomst der geheele gemeente, en wel, met het oog op onderscheidene omstandigheden, in de Hollandsche godsdienstoefening. In die vergadering werden de Bondzegelen uitgereikt, niet slechts aan »blanken", maar ook aan »zwarten". Die van de laatsten de Hollandsche taal eenigszins verstonden, zaten niet zelden aan eenzelfde tafel met de »blanken"; zij die dat niet konden, zaten aan een afzonderlijke tafel, en werden in hun (taal (de Maleische) toegesproken.

Toen een der Javanen, als kind gedoopt, verzocht had openbare belijdenis te mogen doen, werd het onderzoek naar zijn kennis in de Christelijke waarheid, en de gronden van zijn verzoek door den »blanken" kerkeraad in het Maleisch gedaan. Die openbare belijdenis werd afgelegd in de vergadering der geheele gemeente. Vragen, toespraak en gebed daarbij, geschiedden in de Mal. taal, waarvan velen der Europeanen evenwel maar weinig begrepen.

Uit deze feiten blijkt nu toch wel duidelijk, dat het er met de kerk te Soerabaia, en met de zending der vroegere Chr. Ger. kerk in 't algemeen, waartegen de aanval toch eigenlijk gericht was, niet zoo droevig gesteld is, als men uit het schrijven van Ds. S. haast zou gelooven. Dat ook door mij nog fouten zijn begaan, wil ik gaarne erkennen, doch het is zeker veel gemakkelijker in Nederland critiek uit te brengen over wat in het verre Indie geschiedt, vooral als men niet geheel zich op de hoogte heeft gesteld, dan in Indie zijnde, alles naar eisch te verrichten. Ook in dit opzicht geldt: »De beste stuurlui enz.»

Wat betreft uw vraag, of de Javanen die afzonderlijke godsdienstoefeningen zelf verlangd hebben, zij meegedeeld, dat de Javaan, enkele uitzonderingen daargelaten, er niet toe komt aan »blanken" i. c. den kerkeraad of den voorzanger, zijn wenschen en klachten bekend te maken. Het ontbreekt hem daarvóór te veel aan openhartigheid en aan moed. Gaat men evenwel zijn gedwongen houding na, als hij met »blanken" in aanraking komt, en zijn gemakkelijkheid en groote vertrouwelijkheid waar het zijns gelijken betreft, dan toont hij — tenzij hoogmoed in 't spel is — dat hij veel liever alleen met Javanen vergadert, dan ook met de blanke leden der gemeente.

Is het noodig de menschen zóó te bearbeiden dat dit verandert, toch zal moeten toegestemd, dat met deze omstandigheden moet worden gerekend, en men kinderen in het verstand niet kan behandelen als dezulken, die tot de jaren des onderscheids gekomen zijn.

In hope, dat de toorn van Ds. S. door deze mededeelingen wat bekoelen moge, en ZEerw. en anderen met hem, in deze zaak tot wat gunstiger oordeel mogen komen, teeken ik mij, met dankbetuiging voor de verleende plaatsruimte,

Achtend
UwE. dw. dn.
A. DELFOS.

Hellevoetsluis, 22 Jan. 1894.

[Wij ontvingen nog een schrijven van soortgelijken inhoud, waarvan de opneming slechts repetitie zou zijn Red.]

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Serooskerke (Walch.) en Schoonhoven **B.** J. E. Vonkenberg, cand. te Amsterdam. — Arnemuiden, J. H. F. Gangel te Aalten. — Voorthuizen **B.** E. J. Vonkenberg, cand. te Amsterdam. — Nunspeet, H. M. van der Vegt te Heerde. — Emmen, H. A. Dijkstra te Diever. — Nieuwdorp, J. Gildeonse te Broek op Langendijk.

BEDANKT: Nijkerk op de Veluwe, A. van [illegible] Sluijs te Enkhuizen. — Lutten, F. G. Petersen te Mildam. — Hoofddorp (Haarlemmermeer), S. Oudkerk te Zalk en Veecaten.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Charlois en Katendrecht, C. J. Leenmans te Hoogeveen. — Naarden, J. L. Fortuin Drooglever te Lochem. — Molkwerum, en Willemsoord (cl. Emmen) C. Waardenburg Sz., cand. te Oud-Beierland. — Steenwijkerwold, E. H. Jonkers te Buitenpost c. a. — St. Jansga en Delfstrahuizen (toez.), K. Havinga te Den Ham (Overijsel.) — Ouderkerk aan den IJsel, W. H. Dekking te Berg-Ambacht. — Vinkeveen (cl. Utrecht), A. Tap te Gameren (cl. Bommel.) — Oosterwijtwerd, P. J. van Griethuysen te Weiwerd. — Groote Lindt en Heer-Oudelandsambacht, J. M. Conradi te De Lier. — Winschoten, N. Jolles te Drachten c. a. — Zuidwolde (Dr.), C. F. Bruins, cand. te Groningen. — Idsegahuizen c. a. (Fr.), J. Vink te Oldebroek. — Steenderen, W. Tunmermans Puquy te Hoogeesmilde. — Grootegast, F. Hacquebord te Garrelsweer. — Tienhoven (Utr.), L. W. Bakhuijzen van den Brink te Bredevoort. — Aartswoud, C. Woutman te Boskoop. — Elburg, E. B. Gunning te Oosthem (Fr.) — Gent (Bet.), B. de Planque te Gendringen. — Meppel, C. J. van Paassen te Langweer c. a.

AANGENOMEN: Maurik, H. G. Botermans te Asch (gem. Baren.) — Hijlaard, J. D. Dardenne Ankringa, cand. te Bolsward. — Surhuisterveen, H. Post, cand. te Uitds. — Engelum (Fr.), S. C. Zijlstra, cand. — Cadrand, F. Breen, cand. te Nieuwer-Amstel. — Rottevalle, M. J. A. Bouwers, cand.

BEDANKT: Waddingsveen, B. J. van Heijningen te Huizen. — Tzum (Friesland), J. Bolkestein te Putten op de Veluwe. — Wapserveen, W. J. Boekman te Gieterveen. — Paesens en Moddergat, C. Waardenburg Szn., cand. te Oud-Beierland. — Heinoo, W. J. Jurrema te Windesheim c. a. — Nieuwenhoorn, H. G. Kist te Oosthuizen c. a. — Hallum, E. van Kleffens te Schildwolde. — Lollum en Waaksens, H. C. Lambert te Rijperkerk. — Zoelmond, E. M. van IJsendijk te Kapelle (bij Goes).

Advertentien.

Ter overname aangeboden,

op een netten stand te **Rotterdam**, een goed bekende **ZAAK** in **Melk, Boter, Kaas en Kruideniers-waren**, die 15 jaar door een en denzelfden persoon is gedreven. Br. fr., lett. P., bij den boekhandelaar J. M. BREDÉE, *Rotterdam*.

Inbinden E Voto Dordraceno.

Het beste adres voor het in den Band zetten der twee deelen E VOTO DORDRACENO, is bij

J. H. HEIJNEN,

BOEK- en BIJBELBINDER,

FOELIESTRAAT No. 4, boven,

bij de PRINS HENDRIKKADE.

voor den spotprijs van 50 CENT.

G. F. JURJAANZ, Orgelmaker.

Amerik. Orgelhandel,

Haarlemmerdijk 88, Amsterdam.

Steeds voorhanden uitgebreide sorteering, van de solidste fabrieken.

Directe aanvoer. Laagste Prijzen.

VRAAG CATALOGUS.

Engros en Détail.

Doopboeken,

Lidmatenboeken,

Kasboeken,

Attestatiën,

Lastbrieven.

Verkrijgbaar bij den Uitgever J. H. VAN DER VEGT, te Zwolle.

Pastorie te Boornbergum en Kootehemme.

De Heere heeft ons verrast. Vijftien honderd gulden werd ons op billijke conditiën reeds aangeboden. Gode de eer! — nog vijfhonderd gulden, en de Geref. kerk te B. en K. is aanvankelijk financieel geholpen: zij, kan een pastorie bouwen en een leeraar beroepen.

Boornbergum en Kootehemme, Br. en Z. in den Heere! het zij u nogmaals herinnerd, is gelegen in Friesland Zuid-Oosthoek, en tot de Geref. kerk alhier behoort ook het veelbesproken Beets met zijn grootendeels arme en voor het Socialisme vruchtbare bevolking. In den stoffelijken nood van Beets is kort geleden mildelijk voorzien, doch er is een nog veel grooter geestelijke nood. De Geref. kerk van B. en K. moet daarin trachten te voorzien. Rijkere Christenen! helpt ons een weinig om 's Heeren wil; stelt ons door uwe gaven in staat een pastorie te bouwen. Nog vijfhonderd gulden, welke we gaarne aan liefdegaven of desnoods aan renteloose aandeelen zouden ontvangen. Dit is noodig. Broeders en zusters, wij vertrouwen dat deze aanvraag niet vruchteloos zal zijn.

De Heere, onze God, wiens rentmeesters gij zijt, neige uwe harten.

Groote dingen heeft Hij aan ons gedaan; onze verwachting is voorts van Hem. Strekke ook deze poging tot opbouw der Geref. kerk alhier, tot beschaming van allen die Sion gram zijn, en tot eer van Sions Koning.

Namens den kerkeraad der Geref. Kerk van B. en K.,
J. F. BARON, *Praeses.*
H. v. D. LAAN, *Scriba.*
D. BERGSMA, *Penningm.*

De Redactie van de *Heraut* belast zich met het ontvangen van giften en toezeggingen; de ontvangen giften zullen in dit blad verantwoord worden.

P.S. Ondergeteekenden, allen predikanten in de Classis Drachten, verklaren dat de Classis de kerk van Boornbergum en Kootehemme in dezen niet afdoende kan helpen; zij ondersteunen mitsdien van heeler harte bovenstaande poging en nemen mede gaarne giften en toezeggingen van aandeelen in ontvangst.

De kerk van B. en K. heeft onder 's Heeren zegen een goede toekomst, doch er dient krachtig gewerkt.

T. OEGEMA, Pred. te Drachten.
G. J. SYBESMA, Pred. te Oudega.
T. DE JAGER, Pred. te Opeinde en Nijega.
J. REININK, Pred. te Surhuisterveen.
T. KRAMER, Pred. te Rottevalle.

UITGAVE van HÖVEKER & ZOON, te AMSTERDAM:

GEDICHTEN

van

J. A. WORMSER.

Prijs f 1.25. In stempelb. f 1.90.

P. VAN EIJK.

Firma JOHANNES KRAMER & Co.,

DAM 15—17, AMSTERDAM.

Koopen en verkoopen **EFFECTEN**, vreemde **COUPONS** enz. Wisselen Gouden, Zilveren **MUNTEN** en vreemde Banknoten. Sluiten **PROLONGATIËN** en **BELEENINGEN.** Nemen gelden à **DEPOSITO** met rentevergoeding van ½ pCt. onder de prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

ENCYCLOPÆDIE

DER

HEILIGE GODGELEERDHEID,

DOOR

Dr. A. KUYPER.

Drie Deelen, samen ongeveer 100 vel of 1600 bladzijden druks.

Het eerste deel van dit standaardwerk verscheen dezer dagen. De beide andere deelen zullen D. V. in de eerste helft van 1894 volgen. De prijs is **f 0.15 per vel**, dus ongeveer **f 15.—**, maar nog niet nader te bepalen.

Men verbindt zich voor het geheele werk. Afzonderlijke deelen worden in geen geval geleverd.

Eerstdaags wordt een fraaie stempelband voor deel I verkrijgbaar gesteld.

Alle solide Boekhandelaren nemen bestellingen aan.

DE UITGEVER,
J. A. WORMSER.

AMSTERDAM.

Bij D. A. DAAMEN, te Leiden, verscheen:

Bibliotheek voor Zondagsschool-Onderwijs.

No. I.

E. E. DEEDES, Lessen over het leven van den Heere Jezus,

met „een woord vooraf" van

Dr. J. H. GUNNING J.Hzn., Predikant te Leiden.

Men vrage het omschrijvende Prospectus, dat gaarne franco wordt toegezonden.

Voor Zondagsschool-Onderwijzers en -Onderwijzeressen.

„De Zondagsschool"

ONDER REDACTIE VAN

A. J. HOOGENBIRK.

Prijs per jaargang franco per post f 2.50.

Dit blad verschijnt elken Woensdag en wordt den geabonneerden franco per post toegezonden.

Men verbindt zich voor een geheelen jaargang.

Amsterdam. **HÖVEKER & ZOON.**

UITGAVE van HÖVEKER & ZOON. te AMSTERDAM.

De Biechtvader der Roboses.

Een verhaal naar een handschrift uit den aanvang der zestiende eeuw.

Naar het Hoogduitsch van

E. QUANDT,

DOOR

A. J. HOOGENBIRK.

UITGAVE VAN DE VEREENIGING TOT BEVORDERING VAN CHRISTELIJKE LECTUUR.

Prijs f 2.50.

In fraaien Stempelband f 3.25.

AMERIKAANSCHE ORGELHANDEL

VAN

J. M. W. STOKER

Stationsplein No. 2, Hilversum.

Orgels in HUUR en op AFBETALING.

Lage Prijzen.

STEMMEN en REPAREEREN,

ook van Kerkorgels.

Men vrage Geïllustreerde Prijscourant.

GOLDSCHMEDING's

Amerikaansche Orgels,

worden bij toeneming gevraagd. Men bezichtige de uitgebreide sorteering of vrage **Catalogi** en **conditiën.**

Prijzen van f 60, f 70, f 80, f 100, enz. enz.

WARMOESSTRAAT Nº. 141,

AMSTERDAM.

Vrije Universiteit.

Met goeden moed en met blijde hope, ook voor ons Studiefonds willen wij dit nieuwe jaar weer beginnen. Wij hebben met een levend God te doen, die onze nooden en behoeften kent, die daarin zorgt en voorziet naar Zijne wijsheid, en die door Zijn gunstrijk bestel ons gebrek wil overzetten in winst en overvloed. Die op den naam Zijner goedertierenheid hopen, zullen niet beschaamd uitkomen.

Reeds ontvingen wij eenige verrassende giften, die ons op ongedachte wijze gezonden werden. En al is het dan ook dat sommigen van deze gaven eene particuliere bestemming hadden, was er toch eene nood-voorziening in bij zoovele verschillende behoeften en zorgen. Mogen nu de eerstelingen van dit jaar rijkelijk gezegend worden. En blijke het dat er nieuw leven opgewekt is ook in het mededeelen en mede dragen van de zorgen die ons door den nood zijn opgelegd.

Hoe gaarne zou ik wenschen dat nu toch de uitnoodiging niet te vergeefsch tot u komt, die ik reeds meermalen in bescheidenheid heb doen hooren. Dat namelijk in vele kringen nieuwe stuivers-vereenigingen opgericht worden. Wij hebben en houden onze oude vrienden en begunstigers, en wij zijn daar hartelijk dankbaar voor, maar nieuwe vereenigingen komen er niet bij, al jaren lang niet. Ik moet wel eens zeggen, hoe is het mogelijk dat zoovelen, die verplichting hebben, en indien al geen verplichting, toch zeer naauwe betrekking gevoelen op onze stichting, deze vraag, dit verzoek, dit dringend verzoek maar stilletjes en ongemerkt laten voorbijgaan? Och, dat zich nu eens velen opmaakten in den lande, die met ijver en toewijding deze zaak aanvaardden. Indien er maar een begin is, dan doen anderen wel mede en volgen er velen. En dan zal ook langs dien weg de verlevendigde belangstelling ons ten goede komen. En wij zullen met een verruimd hart in den loop van dit jaar de vele moeiten en zorgen, die ons op de schouders gelegd zijn, dragen. God geve dat het zoo zijn mag.

DE HARTOG.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging:

Aan Contributiën: door den heer W. J. Caspers te Heinenoord *f* 29; door den heer A. Vree te Weesp *f* 50; door den heer V. Cotemeyer te Oudega (Wijnbr.) *f* 152,50; door den heer P. Pauw te Buiksloot *f* 10.

Aan collecten: (voor de Theol. fac.): van de Geref. Kerk te Amersfoort *f* 14,50; van idem te Dinteloord *f* 8,40; van idem te Berkel *f* 16,72½; van idem te Bleiswijk *f* 8; van idem te Hoogvliet *f* 6,51; van idem te Overschie *f* 10,53.

Aan schenkingen: door den heer R. P. Fledderus te Oudemirdum, van Mej. Wed. J. A. de J. *f* 2,50, van Mej. Wed. J. H. *f* 1, van J. F. H. *f* 0,25, samen *f* 3,75.

Voor het Hospitium:

Van J. S. te Amstelveen *f* 1,20.

Voor het Studiefonds:

Bij Prof. Dr. A. H. de Hartog ingekomen: Door den heer v. Kokmeijer, van A. d. G. te Oudega (W.) *f* 1,30.

S. J. SEEFAT.
Penningmeester.

HILVERSUM.

ELECTRISCHE DRUKKERIJ.
Voorheen J. J. ARND en ZONEN.